

Çocukluğa bir haftalık dönüş

Javier Marías'ın yazıları, futbolun sadece futbol olmadığını; oyunun ve hikâyesinin, dayanışmanın ve karakterin, transfer haberleri ya da bol sıfırlı ücretlerden çok daha önemli olduğunu hatırlatıyor

Ali BULUNMAZ

BUGÜN her nerede futbola ilgili bir şeyler konuşulsa aklımızın hayalimizin almayacağı transfer ücretlerinden, gösterişten ve güçten bahsediliyor fakat oyundan ve oyunun hikâyesinden söz edenler azınlıkta. Gerçi estirilen nostalji furyası sayesinde ucundan kıyısından hikâyeler anlatılıyor ama değer, yalnızca ekonomiye endekslenip futbol endüstrileştirildiğinden beri nicelik, niteliğin önüne geçiyor.

Javier Marías'ın kaleme aldığı futbol yazılarından bir seçki olan *'Vahşiler ve Duygusalılar'*, mevcut ortamda bir can suyu gibi; edebiyatla futbol buluşturan, zaman zaman oyunun tarihinde yolculuklara çıkan, hikâyelere sığınan, kahraman ve anti-kahramanları anlatırken siyaset ve futbolu bir araya getiren yazar, uzak ve yakın geçmişten anları taşıyor satırlarına.

TRİBÜNLERE SOLCULUK BAHŞEDENLER

'Vahşiler ve Duygusalılar', 1992-2000 arasında çeşitli gazetelerde yayımlanan ve Marías'ın "dinlence" diye nitelediği yazılardan oluşuyor. Kitabı yayına hazırlayan Paul Ingendaay ise bu dinlencenin ne anlama geldiğini açıklıyor: "Burada dinlence kelimesini tembelliğe ya da uçarı bir tavırla karıştırmamak gerekir. Tam aksine, Marías her hakiki taraftar gibi futbolu gayet ciddiye alır. 'Dinlence' daha çok yazarın kendisi için her şeyin açık seçik olduğu, tutkularından ve anılarından emin olduğu bir yerden, içinden gelerek yazdığı anlamındadır belki."

Marías; oyunu, oyuncularını, sahayı, yedek kulübelerini ve teknik direktörleri izliyor, kâh bir taraftar kâh bir yorumcu olarak yaşananlara bakıp yazılar kaleme alıyor. Galibiyet ve mağlubiyetlere dair, bazen mutluluğun bazen de hüznün ağır bastığı hikâyeler çıkarıyor buralardan.

Merkeze, İspanya'yı ve taraftarı olduğu Real Madrid'i koyarken başka ülkeleri ve takımları es geçmiyor; futbol-milliyetçilik ilişkisine, taraftarlık ve holi-ganlık ayırımına, oyunu siyasi amaçları için kullananlara, politik tavrını sahada ve saha dışında yansıtan oyuncularına, futbol kulpüleriyle kendisini özdeşleştiren ve oyuna kafa yormayı seçen başkanlara odaklanan Marías, kendi geçmişinden hareketle çocukluk-futbol bağlantısına eğiliyor.

Marías, futbolun ve futbol üzerine düşünmenin, stadyumda veya televizyon karşısında maç izlemenin "çocukluğa

Javier Marías

Yapı Kredi Yayınları

bir haftalık dönüş" olduğunu söylüyor. *Vahşiler ve Duygusalılar*'daki yazılar da bu dönüşün birer ürünü. Yazar, bir haftalığına çocukluğuna dönerken futbolda dün-bugün bağlantısına dair cümleler kuruyor: "Sadece kazanmanın yetmediği bir faaliyet futbol, her sezonda, her turnuvada, her maçta, hep kazanmak gerekir. Bir yazar, bir mimar veya bir müzisyen, muazzam bir romana, harikulade bir binaya veya unutulmaz bir albüme imza attıktan sonra birazcık durup dinlenebilir. (...) Futbolda ise aksine, durup dinlenmeye yer yoktur, son derece başarılı bir geçmişe sahip olmak veya önceki sene şampiyonluğu kazanmak pek bir para etmez. Asla başarıya ulaşıldığı düşünülmez, bir sonraki maçın da kazanılması gerekir (oyuncuların kendilerinden beklentileri budur), sanki her şey sıfırdan başlar, her maçın başındaki skor gibi. Hayattaki diğer faaliyetlerden farklı olarak sporda (ama her şeyden önce futbolda) hiçbir şey birikmez ve muhafaza edilmez, kupaların sergilendiği salonlara ve her geçen gün daha da kıymete binen istatistiklere rağmen. Dünün en iyisi olmayanın bugün bir anlamı yoktur, yarından bahsetmeyelim bile."

Real Madrid-Barcelona rekabeti, Marías'ın çocukluğundan bu yana tanık olduğu, neredeyse yaşamının her ânında, politik ve sportif gerilimlerle örülü bir mücadele. İspanya tarihine yön veren faşizm ve sosyalizm çatışmasının, bu iki takım arasında da hüküm sürdüğünü, tribünlere ve kente solculuk bahşeden bazı Reallilerin de (Miguel Ángel, Del Bosque, Valdano...) hem futbolu hem de yaşamı dramatikleştirdiğini not ediyor yazar.

Yaşlanan aktörlerin yerine yenilerinin geldiği sinemaya benzer biçimde yeşil sahada-

VAHŞİLER VE DUYGUSALLAR

Javier Marías
Çeviren: Selay Sarı
Yapı Kredi Yayınları, 2022

kilerin de zamanla değiştiğini, hiç istemese ve kabullenmese de oyuncuların kaybetmeyi öğrendiğini söyleyen Marías'a göre oyunun ve hayatın cilvesi birleşiyor bu noktada: Geçmişin yenilmez armadaları, gün geliyor mağlubiyetle tanışırken sahada ve hayatta, kazanmanın ve kaybetmenin birbirine benzeyebileceğini hatırlıyor: "Bir maçı kazanmak veya kaybetmek, konusuyla hikâyesiyle, mutlu veya felaketle biten sonuyla, geçmişe, şimdiye ve geleceğe, itibara ve terbiyeye ve tabii ki insanın sonraki gün kalktığındaki suratına tesir edecek mühim bir mesele olarak yaşanmayacaksa o zaman bu işleri bırakalım ve televizyonda başkalarının takımlarını tarafsız ve duygusuz bir şekilde izleyelim."

FUTBOLDAN DAHA FAZLASI

Marías, hem 1990'larda hem de daha evvel yeşil sahalarda boy göstermiş futbolcuları anlattığı yazılarında, hayal kırıklığıyla sonuçlanan ve stadyumdan herkesin mutlu ayrıldığı maçlardan enstantaneleri de hatırlatıyor bize.

Futbolcuların ve tribündekilerin ruh hâline ilişkin yorumlar yaptığı yazılarında Marías, oyuncuların ve taraftarların en

küçük bir hareketten, açılan bir pankarttan ya da yapılan tezahüratlardan etkilenebildiğini, bunların her iki tarafta da iyi ve kötü hatıraları canlandırabileceğini örnekler eşliğinde vurguladıktan sonra bir not düşüyor: "Futbol hafızası karmaşık ama çok da seçicidir, seçtiğini de sonsuza kadar net bir şekilde izler."

Marías, futbol üzerinden nefrete ve sevgiye, kine ve hayranlığa dair yazılar da kaleme almış. Sahada olanın sahada kalmadığı, bir galibiyet veya mağlubiyetin senelerce tartışıldığını anımsatan yazar, fanatizmin farklı biçimlerini getiriyor karşımıza. Futbol, çocukça tepkilerin su yüzüne çıktığı bir spora dönüşüyor yazara göre: "Normalde futbol hayranlığı küçük yaşta başlar, o yüzden de maç izlerken insanın tamamen çocukça özellikleri yeniden meydana çıkar: Korku, gerginlik, sevinç, utanç, öfke, hatta gözyaşları. Başka hiçbir faaliyette çocukluklarının su yüzüne çıkmasına izin vermeyen insanlar, buna rağmen futbolda en çocuksu tepkilerini hiç utanmadan salıverir. Bu da çok erken yaşta rekabetlerin farkına vardıkları, bazı galibiyetler ve bazı mağlubiyetlerin anlamını, tertemiz kazanmanın gururunu ve mücadele etmeden veya haksızca kaybetmenin utançını bildikleri anlamına gelir."

Marías'ın yazıları, futbolun sadece futbol olmadığını; saha içinde yaşananların saha dışında iz bıraktığını belirtir oyunun ve hikâyesinin, dayanışmanın ve karakterin, transfer haberleri ya da bol sıfırlı ücretlerden çok daha önemli olduğunu hatırlatıyor. Dolayısıyla bir futbol kitabı olan *'Vahşiler ve Duygusalılar'*da, futboldan çok daha fazlasını anlatıyor Marías.